

והוינן בה: הא תנינא כבר לדין משנתנו 9א-א שבכל מערבין חוץ מן המים והמלח חדא זימנא לעיל בענין עירובי תחומין:

שהרי שנינו: בכל מערבין ומשתתפין — חוץ מן המים והמלח!?

ומדוע הוצרך התנא לחזור ולשנות זאת גם בעירובי חצירות?

ומשנינן: אמר רבה: איצטריך לשנותה כאן, לאפקוי מרבי יהושע, דאמר כבר שלם, אין, אבל מידי אחרינא לא, קא משמע לן שבכל דבר מאכל ומשתה מערבין גם עירובי חצירות.

ובעירובי תחומין מודה רבי יהושע לחכמים שמעריבים בכל דבר, כי שם מערב כל אדם לעצמו ואין לחשוש לאיבה.

איתיביה אביי אהא דנקטינן דפליגי חכמים עם רבי יהושע, וסברי דמעריבין שלא בפת.

דזה אינו, דאיכא לפרושי הא דאיתא במתניתין "בכל" מערבין היינו בכל מיני פת ואפילו בפרוסה, אבל בשאר מינין לא. וכדאשכחן כי האי גוונא בברייתא.

מן המים ומן המלח, משום דבעינן דבר חשוב. (40)

דברי רבי אליעזר. (41)

רבי יהושע אומר: דוקא כבר שלם הוא ראוי להיות עירוב ולא פרוסה [ובכלל דברי רבי יהושע שאין מערבין אלא בככר, דהיינו פת ולא בשאר דברים].

ולכן, אפילו מאפה פת העשוי מסאה קמח שנטל ממנה מעט, והוא עכשיו פרוסה ולא שלם — אין מערבין בה.

ואילו כבר לחם שאין מדתו אלא כמטבע איסר, והוא שלם — מערבין בו, אם יש שם ככרות הרבה, שמגיע כגרוגרת לכל אחד. (42)

וטעמא דרבי יהושע — בין בהא דבעינן פת, ובין בהא דבעינן שלם — הוא משום חשש מחלוקת ואיבה, שלא יאמר אחד מהם לחבירו: האיך נתתי אני בשר ואתה פירות! או האיך נתתי אני שלם, ואתה פרוסה! (43)

גמרא:

— ואפילו בפירות ויין — משתתפין. ומיהו, אף לרבי אליעזר אין מערבין אלא בפת.

42. ואין דברי רבי יהושע — בין בהא דבעינן פת, ובין בהא דבעינן שלם — אלא בעירובי חצירות, אבל שתופי מבואות מהני בכל דבר חוץ מן המים והמלח, ריטב"א בגמרא.

43. ביאור המשנה הוא לפי שיטת רש"י בגמרא, וכפי שפירשה הריטב"א. ובתוספת דברי הרש"ש, במה שדבריו תואמין עם הריטב"א.

40. אבל מים ומלח אין אדם קפיד מתת לחבירו כרצונו, ואין אדם קונה בהן דירה דמתנת חנם הוא" [רבינו יהונתן]

41. ובגמרא פליגי אמוראי, אם לדעת רבי אליעזר מערבין עירובי חצירות בכל דבר. רבה סבירא ליה דמתניתין כפשטה. ואילו לדעת רבי אליעזר אף עירובי חצירות מערבין בכל דבר. ואביי סבירא ליה דמתניתין לצדין קתני: "בכל מיני פת מערבין" לאפקוי מדרבי יהושע דפליגי בסיפא ואמר: דאין מערבין בפרוסה. ובכל דבר

אמר רבי יוחנן בן שאול: ככר שאינה שלימה מפני שניטלה הימנה לאחר אפייתה כדי חלתה כדי לתקנה [וכגון שאפה פחות מכשיעור, והצטרפה אחר כך יחד עם ככרות אחרות בסל לשיעור חיוב חלה, ריטב"א].

תרומה שנתערבה בחולין, ויש בחולין מאה פעמים מן התרומה — דקיימא לן [בפרק ד' משנה ז' בתרומות] שתרומה עולה [מתבטלת] באחד ומאה, צריך ליטול מן התערובת כשיעור התרומה, והשאר מותר לזרים.

ואם לא נטל מתוך התערובת, אלא אפה מן התערובת ככר לחם, ולאחר אפייתה נטלו ממנה כדי דימועה [תערובתה], שנטל מן הפת כפי שיעור היחס של התרומה בתוך התערובת, כדי לתקן שאר הפת באכילה — מערבין לו בה. כי חסרון שכזה מן הפת לא מיקרי חסרון, כיון שזהו תיקונה של הפת, וכפת שלימה חשיבא.⁽⁴⁵⁾

ומותביןן עלה: והתניא: רק אם נטל ממנה כדי דימועה — מערבין לו בה. אבל אם נטל ממנה כדי חלתה, אין מערבין לו בה?!

ומשנינן: לא קשיא.

הא דאמר רבי יוחנן בן שאול דאף כדי חלתה מערבין לו בה, בחלת נחתום [חלה שניטלה על ידי נחתום, העושה למכור בשוק], ששיעורה קטן — כדלקמן — ואין זה חסרון.

דתניא: בכל מערבין עירובי הצירות, ובכל משתתפין שיתופי מבואות, ולא אמרו לערב בפת אלא בהצר בלבד.

והא דקתני "בכל" מערבין, היינו בכל מיני פת מערבין.⁽⁴⁴⁾

כי מאן שמעת ליה דאמר — כדאמרינן בסיפא דברייתא — פת אין, מידי אחרינא לא — רבי יהושע היא. ומכל מקום קתני "בכל".

אלמא, "בכל" איכא לפרושי שפיר בכל מיני פת!

ואם כן, דילמא היינו נמי כוונת המשנה.

אלא אמר מתרץ רבה בר בר חנה: הא דתנן הכא "בכל מערבין" — לאפוקי מדרבי יהושע, דאמר: שלימה אין, פרוסה לא.

ומפרשינן: ופרוסה, מאי טעמא לא מערבין בה?

אמר מפרש רבי יוסי בן שאול, אמר רבי: משום איבה, שבאין לידי מחלוקת [וכמו שנתבאר במשנה].

אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי: אם עירבו כולן בפרוסות — שאין איבה — מהו?

אמר ליה רב אשי: גזירה שמא יחזור דבר לקלקלו, שיערבו זה בפרוסה וזה בשלימה, לפיכך אין מערבין בפרוסות כלל.

45. והא דקתני "כדי" חלתה, ללמד: שאם נטל יותר מן הצורך לשם תיקון, הוה לה פרוסה — תוספות.

44. וכתב הגאון יעקב: דבהכי סגי, ולא היתה הגמרא צריכה להוסיף ולא כלום.

הא דתניא דאין מערבין בה, בחלת בעל הבית ששיעורה מרובה.

דתנן: שיעור חלה — אחד מעשרים וארבעה.

העושה עיסה לעצמו ועיסה למשתה בנו, נוטל אחד מעשרים וארבעה.

אבל נחתום שהוא עושה כדי למכור בשוק, וכן האשה שעשתה למכור בשוק, נוטלין אחד מארבעים ושמונה.

אמר רב חסדא: ככר שנפרסה, ותפרה [חיבר הפרוסות עד שנראית כשלימה] בקיפם, מערבין לו בה.

ומותבין עלה: והא תניא: אין מערבין לו בה.

ומשנינן: הא ידיע תיפרה [ניכר מקום תפירתה], אין מערבין בו. הא דלא ידיע תיפרה, מערבין לו בה.

אמר רבי זירא אמר שמואל: מערבין כפת אורז וכפת דוחן.

אמר ופליג מר עוקבא: לדידי מיפרשא לי מיניה דמר שמואל: כפת אורז, מערבין. וכפת דוחן אין מערבין.

אמר רב חייה בר אבין אמר רב: מערבין כפת עדשים.

ומקשינן עלה: איני, אין הדבר כך. והא החיא פת עדשים דהואי בשני דמר שמואל, שעושה כדוגמת הפת שאמר הקב"ה

ליחזקאל לעשות — כמו שנאמר ביחזקאל פרק ד' — כדי לידע מה טעמה [תוספות], ושדייה לכלביה [והשליכה לכלב] ולא אכלה הכלב. אלמא, לאו פת הוא!?

ומשנינן: החיא פת דשמואל גם דשאר מינים חויה. שבאותה הפת היו מעורבין מלבד עדשים גם מינים שאין ראויים לפת, וכשהן מעורבין בה הם מקלקלים את כל הפת [גאון יעקב].

וכאותה פת שנאמר ליחזקאל לעשותה. דכתיב: ואתה קח לך חטין ושעורין ופול ועדשים ודוחן וכופמים, ונתתה אותם בכלי אחד, ועשית אותה לך ללחם.

ולחם זה אינו נאכל אלא בשעת הדחק, ולא פת הוא, אלא נאכל לנפש רעיבה. (46)

רב פפא מתרין אמר: החיא פת דשמואל — צלויה [אפויה] בצואת האדם הואי, דומיא דפת של יחזקאל, דכתיב בה: ועגת שעורים תאכלנה [לאותה פת, ומפרש לה בסמוך] והיא בגללי צאת האדם תעגנה [תאפינה בגחליהם, שמייבשן ושורפן, רש"י שם] לעיניהם. ולפיכך אינה ראויה למאכל.

ומפרשינן לרישא דקרא: מאי "ועגת שעורים תאכלנה"?

אמר מפרש רב חסדא: "שעורים" האמורים כאן בקרא בשי"ן שמאלית, לאו דוקא, דהא חויה בה עוד מינין.

אלא הכי קאמר: לשיעורים [בשין ימנית] תאכלנה!, במשקל, דרך רעבון ולא לשובע.

רב פפא אמר מפרש: עריכתה — כעריכת פת של שעורים [יעב"ץ], שהיא מגונה ולא יפה **כעריכת היטים**, שמייפה תיקון העוגה, שתהא עגולה ונאה.

המשנה הבאה מתבארת על פי השולחן ערוך והמשנה ברורה, על דרך רש"י.

וראה עוד בביאור שיטת רש"י ברא"ש, בטור, בבית יוסף, בב"ח ובגאון יעקב.

מתניתין:

נותן אדם מעה לחנוני ונחתום — כדי שזכה לו עירוב.

נותן לו מעה, ואומר לו: אם יבואו בני החצר לקנות ממך ככר לעירוב — זכה לי בעירוב, שיהא לי חלק עמהם בשביל מעה זו, **דברי רבי אליעזר**.

ומפרש בגמרא, שאף על פי שמעות אינן קונות במטלטלין עד שימשוך, הכא קני, וכמו שיתבאר שם.

וחכמים אומרים: כיון שמעות אינן קונות עד שימשוך — **לא זכו לו מעותיו**. ואפילו אם עירב החנוני לכל בני החצר על ידי שזיכה להם על ידי אחר, וזיכה גם לזה בכללם, אלא שלא פירט שמו בהדיא, אינו עירוב. דמסתמא לא כיון ליתן לו מתנת חנם כמו לאחרים אלא בשביל מעות שנתן לו. ומעות אינן קונות. נמצא שאין לו חלק בעירוב.

אבל אם אמר לו "ערב לי", וזיכה לו החנוני על ידי אחר, קנה עירוב. משום דכיון שאמר "ערב לי" עשאו שליח לערב לו באופן שיועיל. והוי כאילו אמר לו בהדיא שזיכה לו במתנת חנם, כמו לאחרים.

ומודים חכמים: במי שנתן מעות לשאר כל האדם [מפרש בגמרא, שנתן לבעל הבית ולא לחנוני או לנחתום], ואמר לו "זכה לי בעירוב" — **שזכו לו מעותיו**.

שאם זיכה לו בעל הבית חלק בעירוב על ידי אחרים, בכלל שאר בני החצר, קנה עירוב.

לפי שאין דרך בעל הבית למכור משלו, ולא התכוון הנותן לקנות ממנו במעותיו אוכל שיהיה חלקו בעירוב. אלא נתן לו את המעות על דעת שהוא יקנה עבורו. וכאילו אמר לו "ערב לי", שבכך כאילו עשאו שליח לערב עבורו [ובעשאו שליח במפורש מהניא אפילו בחנוני, וכדארמז].

ועל כן, אפילו אם לקח בעל הבית מככרו, וזיכה לו עם כל אנשי החצר, גם כן מהני.

והטעם שבחנוני ונחתום לא קנה עירוב, משום שאין מערבין לאדם אלא מדעתו, והנותן מעות לחנוני הוא לא עשאו שליח, אלא התכוון לקנות ממנו במעותיו, ומעות אינן קונות.

אמר רבי יהודה: במה דברים אמורים שאין מערבין לאדם אלא מדעתו, בעירובי תחומין, מפני שחוב הוא לו, שמפסיד תחום העיר לצד שני, ושמא אינו נוח לו.

אבל בעירובי הצירות — מערבין לדעתו ושלא לדעתו. לפי שזכין לאדם שלא בפניו, ואין חבין לאדם שלא בפניו.

ותמהינן: מאי טעמא דרבי אליעזר דאמר שקנה במעות שנתן לחנוני כדי לקנות העירוב? והא לא משך ממנו את הככר, ומעות אינן קונות במטלטלין!